

Veel bejaagde **zomertaling** ontbeert ook nog

De zomertaling is een echte langeafstandstrekker. Hij overwintert in de Sahel, vaak in enorme concentraties. Dat is riskant. Bovendien wordt de soort in Afrika én Europa nog veel bejaagd. Toch liggen de belangrijkste oorzaken van de achteruitgang in de broedgebieden.

Ecologisch gezien neemt de zomertaling de plaats in tussen slobbeend en wintertaling. Zijn snavel is wat langer dan die van de wintertaling en goed aangepast aan filteren van oppervlaktewater en drijvende vegetaties. De blauwgrijze voorvleugel heeft de soort gemeen met de verwante slobbeend en blauwvleugeltaling, de Noord-Amerikaanse tegenhanger van de zomertaling. Ook die is een langeafstandstrekker. Beide soorten leven met name van dierlijk voedsel dat voor-

van enkele soorten steltlopers zoals grutto en scholekster. Zo bedraagt de wereldpopulatie 2,6 tot 2,8 miljoen volwassen vogels, waarvan tussen de 390.000 en de 590.000 in Europa voorkomen. In Nederland broeden slechts 1600 tot 1900 paar; de kerngebieden voor de soort zijn Midden- en Zuidwest-Friesland, Noordwest-Overijssel, Waterland en het Utrechts-Hollandse veenweide- en plassegebied. De hoogste dichtheden aan zomertalingen komen voor in de

de categorie 'kwetsbaar'.

Ook de aantallen zomertalingen 's winters in de Sahel fluctueren sterk van jaar op jaar. Maar de achteruitgang van de broedpopulatie zomertalingen in Europa wordt niet weerspiegeld in een achteruitgang van de getelde aantallen overwinterende zomertalingen in de Sahel. Dit is paradoxaal en kan een methodologische oorzaak hebben, zoals incomplete tellingen of onjuiste schattingen. Wat ook meespeelt is dat er weinig

al in het zomerhalfjaar massaal beschikbaar is; de zomertaling zoekt daarom in de winter zijn heil in Afrika. In voor- en najaar eten ze meer plantaardig materiaal. Alle zomertalingen uit het Europese deel van het verspreidingsgebied, dat reikt van Engeland tot Kamschatka in het verre oosten, trekken naar Afrika. De binnendelta van de Niger en de Senegaldelta vormen de hotspots. In de Sahel kunnen wel 1,5 miljoen zomertalingen verblijven!

Hoogste dichtheden in Noord- en Oost-Europa

Als kenmerkende vogel van natte graslandgebieden en moerassen van Nederland geldt de zomertaling bij ons als volwaardige weidevogel. Toch is het belang van de Nederlandse populatie op Europese en wereldschaal beperkt – in tegenstelling tot die

strook van Oost-Duitsland, Polen, Litouwen, Oekraïne, Wit-Rusland en Rusland. Ook in Letland, Estland, Roemenië en Finland zitten er veel.

Forse daling van aantallen

Sterke fluctuaties, vooral aan de randen van het verspreidingsgebied, zijn kenmerkend voor de zomertalingenstand. Desondanks is de soort tussen 1970 en 1990 sterk afgenomen; een trend die zich nog steeds voortzet. In de meeste Europese landen is een afname van twintig tot vijftig procent of méér vastgesteld. Bij ons is de zomertaling tussen 1960 en 2000 met méér dan 85 procent in aantal afgenomen. Vooral eind jaren zestig en begin jaren zeventig zijn de aantallen sterk gedaald; daarna temperde de snelheid van afname. De zomertaling staat op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels in

data voorhanden zijn uit de belangrijkste, centrale broedgebieden – in met name Rusland – waardoor het algemene beeld van de broedvogeltrend wordt bepaald door gegevens uit landen in de marges van het verspreidingsgebied.

In Afrika hakken droogte en vangst er in

Waarom zijn zomertalingen zo sterk afgenomen? Omstandigheden in én buiten de broedtijd spelen een rol. Er is waarschijnlijk een positief verband tussen de overleving van de zomertaling en de hoeveelheid regenval; een natte winter betekent veel habitat en voedsel en dus een geringe sterfte. Aanhoudende droogte in Afrika leidt omgekeerd tot verhoogde sterfte onder zomertalingen. De opvallende, sterke achteruitgang eind jaren zestig en begin jaren zeventig

broedsucces

heeft zijn oorzaak in de grote droogte in de Sahel destijds.

Vangst speelt in delen van de Sahel een niet te onderschatten rol, een die groter is in droge jaren. De zomertalingen concentreren zich dan in de schaarse gebieden met water, waar ze makkelijker zijn te vangen met netten. In de Binnendelta van de Niger werden tussen 1983 en 1994 jaarlijks 60.000 tot 70.000 zomertalingen gevangen, ongeveer 30% van het totale aanwezige aantal. In droge jaren worden in het voorjaar bovendien juist die vogels gevangen die de droogte hebben overleefd en die zich voorbereiden op de terugkeer naar de broedgebieden.

Jacht niet de enige belangrijke doodsoorzaak

Verder is de zomertaling nog steeds een geliefde jachtvogel in Europa; in Rusland zelfs de belangrijkste eendensoort voor de jacht. Schattingen van het aantal zomertalingen dat jaarlijks wordt afgeschoten vertonen grote variatie: van 24.000 tot 62.500 in de Europese Unie tot 500.000 in heel Europa. Een berekening van het jaarlijks afschot in de Oekraïne in de jaren tachtig komt uit op

ongeveer een miljoen zomertalingen. Jacht lijkt dus toch een belangrijke doodsoorzaak te zijn en versterkt de achteruitgang. De overleving van de zomertaling wijkt nauwelijks af van andere watervogelsoorten. Dan kan het niet anders of belangrijke oorzaken van de afname liggen in de reproductiefase; in de broedtijd dus.

Habitatverlies door verstedelijking en habitatverslechtering door intensivering van de landbouw maken het zomertalingen in Nederland niet makkelijk. De kwaliteit van het broedgebied en de lokale weersomstandigheden hebben een direct effect op het broedsucces, omdat zomertalingen als zogenoemde *income breeders* reserves moeten opbouwen voor de eileg- en broedfase. Bij te weinig voedsel komt het zomertalingvrouwtje daarom niet tot broeden of wordt het legsel voortijdig verlaten. Het waterpeil is vaak de sleutel voor de kwaliteit van het broedgebied. Onze veelal sterk verdroogde agrarische gebieden met te weinig open, ondiep, voedselrijk water en te weinig weelderige oevers zijn daarom bijzonder zomertalingonvriendelijk. Andere kenmerken van

moderne landbouw, zoals een hoge veebezetting en intensief en vroeg maaibeheer idem dito. Die leiden tot veel verstoring en daardoor verlies van nesten, zelfs sterfte van broedende vrouwtjes.

Beschermen in alle fasen van de levenscyclus

Om de zomertaling te beschermen is een focus op slechts één onderdeel van de levenscyclus dus duidelijk te beperkt. Als sterfte en reproductie beide te laag zijn blijft de soort in de gevarezone. Leefgebiedbescherming is zowel in Europa als Afrika nodig. In Nederland zou een agrarisch natuurbeheerpakket hoogwaterzones de zomertaling, maar ook soorten als watersnip en slobend, soelaas kunnen bieden. Het blijkt dat de soort bijzonder snel reageert op de creatie van optimale broedgebieden. De zomertaling is vervolgens in staat om in dergelijke gebieden duurzaam en in een behoorlijke dichtheid te blijven broeden, zoals in Eemland en in Noordwest-Overijssel het geval is. Daarnaast zou vermindering van de jachtdruk wel een heel goede zaak zijn. ●

BRON: WEYDE, C. VAN DER, E.B. OOSTERVELD, L.W. BRUINZEEL. 2012. ECOLOGISCH PROFIEL VAN ZOMERTALING EN SLOBEEND. A&W-RAPPORT 1758. ALTENBURG & WYMEGA ECOLOGISCH ONDERZOEK. FEANWÄLDEN.

